

POSTANOWIENIE

9 października 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Krzysztof Grzesiowski

na posiedzeniu niejawnym 9 października 2024 r. w Warszawie
w sprawie z wniosku syndyka masy upadłości Spółdzielczej Kasy
Oszczędnościowo-Kredytowej w upadłości likwidacyjnej w W.
z udziałem J. S. i G. S.
o stwierdzenie nabycia spadku,
na skutek skargi kasacyjnej J. S.
od postanowienia Sądu Okręgowego w Olsztynie
z 22 czerwca 2023 r., IX Ca 1365/22,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. ustala, że uczestnicy ponoszą koszty związane ze swym udziałem w sprawie.**

[SOP]

UZASADNIENIE

1. Postanowieniem z 21 września 2022 r. Sąd Rejonowy w Piszcu na skutek wniosku syndyka masy upadłości Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej w upadłości likwidacyjnej z siedzibą w W. stwierdził, że spadek po J.S.1 synu S. i Z. zmarłym w dniu [...] grudnia 2020 roku w O. ostatnio stale zamieszkałym w O.1 na podstawie ustawy nabyli: córka J.S. c. J. i E. w 1/2 części i syn G.S. s. J. i E. w 1/2 części oraz orzekł w sprawie kosztów postępowania.

2. Na skutek apelacji uczestniczki J.S. Sąd Okręgowy w Olsztynie postanowieniem z 22 czerwca 2023 r. oddalił apelację i orzekł w sprawie kosztów postępowania apelacyjnego.

3. Od postanowienia Sądu Apelacyjnego skargę kasacyjną wywiodła uczestniczka postępowania. Skarżąca wniosła o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, powołując się na przesłankę określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Skarżąca podniosła, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne dotyczące dopuszczalności stwierdzenia przez sąd spadku w oparciu o art. 1025 § 1 k.c. nabycia spadku na wniosek osoby trzeciej (tj. innej niż spadkobierca), która wywodzi swój interes w uzyskaniu stwierdzenia nabycia spadku z zawartej ze spadkodawcą umowy w sytuacji, gdy wskazana umowa jest nieważna z uwagi na pozorność złożonych oświadczeń woli (art. 83 § 1 k.c.), a tym samym istotne zagadnienie prawne dotyczy dopuszczalności badania przez sąd spadku ważności umowy zawartej między spadkodawcą a osobą trzecią (tj. inną niż spadkobierca), która to umowa ma stanowić źródło interesu osoby trzeciej w uzyskaniu stwierdzenia nabycia spadku przez spadkobierców spadkodawcy, a w konsekwencji dopuszczalności badania zasadności roszczenia osoby trzeciej (tj. innej niż spadkobierca), która uważa się za wierzyciela spadkodawcy.

4. Wnioskodawca wniósł o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, ewentualnie o oddalenie skargi kasacyjnej, a także o zasądzenie od skarżącej zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

5. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W judykaturze już wielokrotnie wypowiedziano się na temat charakterystyki skargi kasacyjnej (zob. postanowienie SN z 13 czerwca 2018 r., II CSK 71/18). Wskazano tam m.in., że skarga kasacyjna została ukształtowana w przepisach kodeksu postępowania

cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa oraz prawidłowej wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń umożliwiający rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej. Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny skargi kasacyjnej. Ten etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony wyłącznie do zbadania przesłanek przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c.; nie służy zaś merytorycznej ocenie skargi kasacyjnej. W razie spełnienia co najmniej jednej z tych przesłanek, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest wówczas usprawiedliwione.

6. Istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie nowe, nierozwiązane dotychczas w orzecznictwie, którego wyjaśnienie może przyczynić się do rozwoju prawa. Zagadnienie prawne powinno, przede wszystkim, być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (zob. postanowienie SN z 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01). Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego, powołanie się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) powinno spełniać wymagania stawiane zagadnieniu prawnemu przedstawianemu Sądowi Najwyższemu przez sąd drugiej instancji w razie powstania poważnych wątpliwości (art. 390 § 1 k.p.c. – zob. postanowienia SN z 23 stycznia 2014 r., I UK 361/13 oraz z 14 września 2012 r., I UK 218/12), których nie można rozwiązać za pomocą powszechnie przyjętych reguł wykładni prawa (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 8 maja 2015 r., III CZP 16/15 oraz z 24 października 2012 r., I PK 129/12). Chodzi przy tym wyłącznie o poważne wątpliwości, wykraczające poza poziom zwykłych wątpliwości prawnych, które powstają niemal w każdym procesie decyzyjnym (zob. postanowienia SN z 26 października 2021 r., I CSK 266/21 oraz z 30 czerwca 2021 r., III CSK 53/21).

7. Szczegółowa analiza sprawy prowadzi do wniosku, że skarga kasacyjna strony pozwanej nie zawiera argumentów wystarczających dla uznania, że w sprawie spełniona została przesłanka z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., uzasadniająca przyjęcie sprawy do rozpoznania.

8. Zagadnienie prawne zostało sformułowane przez skarżącą dwuczłonowo. W istocie jednak można z niego odczytać dwa zagadnienia i tak będą tu rozpatrywane. Pierwsze z nich zostało sformułowane w sposób zanadto kazuistyczny, co stawia pod znakiem zapytania możliwość udzielenia na nie uniwersalnej odpowiedzi, mogącej mieć zastosowanie w innych podobnych sprawach. Tymczasem zagadnienie prawne powinno zostać przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, aby umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumpcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (zob. postanowienia SN: z 15 października 2002 r., III CZP 66/02; z 22 października 2002 r., III CZP 64/02, i z 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08). Ponadto pierwsze zagadnienie prawne opiera się na założeniu, które nie znajduje podstaw w ustaleniach sądu odwoławczego, a mianowicie, iż umowa pożyczki, z której wnioskodawca wywodzi swój interes w stwierdzeniu nabycia spadku jest nieważna. Wszakże ustalenia tej kwestii w postępowaniu właśnie domaga się skarżąca. Tym samym potrzebę rozstrzygnięcia zagadnienia skarżąca opiera na przesłance, która dopiero byłaby ustalana na skutek rozstrzygnięcia tego zagadnienia zgodnie z oczekiwaniem skarżącej. Sąd Najwyższy w związku z tym nie znajduje podstaw do rozpatrywania tak sformułowanego zagadnienia.

9. Natomiast drugie ze sformułowanych zagadnień sprowadza się do tego, czy badając interes osoby trzeciej będącej wnioskodawcą w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku sąd spadku winien badać ważność umowy będącej źródłem interesu, a tym samym ustalać zasadność roszczenia tej osoby. W doktrynie jak i w orzecznictwie bez zastrzeżeń przyjmuje się konieczność badania interesu wnioskodawcy nie będącego spadkobiercą w stwierdzeniu nabycia spadku. Nie przeczy temu sama skarżąca ani też podstaw ku odmiennemu stanowisku nie daje przytoczone orzecznictwo. W doktrynie i w orzecznictwie nie budzi też wątpliwości, że badanie interesu wnioskodawcy nie musi zmierzać do przesądzenia zasadności

wierzytelności wnioskodawcy względem spadkodawcy. Słusznie w tym zakresie wypowiada się orzecznictwo, że sąd spadku nie ma w tej kwestii kognicji (zob. zwłaszcza postanowienie Sądu Najwyższego z 28 stycznia 2009 r., IV CSK 361/08). Powszechnie przyjmuje się przy tym w doktrynie, że interes, o którym mowa w art. 1025 k.c., winien być rozumiany szeroko. Warto w tym kontekście zwrócić choćby uwagę, że ustawodawca w unormowaniu tym posługuje się terminem „interes”, nie zaś „interes prawny”. Wbrew ocenie skarżącej, ustalenie interesu wnioskodawcy jest przy tym możliwe bez przesądzania o zasadności jego roszczenia. Skarżąca nie przedstawiła przekonujących argumentów ani przytoczyła judykatów, które by potwierdzały tezę odmienną. W podniesionej przez skarżącą kwestii nie ma zatem w orzecznictwie zasadniczych rozbieżności. Nie stanowi ona w związku z tym istotnego zagadnienia prawnego w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., co do którego istniałaby potrzeba rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy.

10. Według Sądu Najwyższego, nie ma przy tym innych przyczyn uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, w szczególności nieważności postępowania (art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c.).

11. Z tych względów Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).

12. O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 520 § 1 w zw. z art. 391 § 1 w zw. z art. 398²¹ w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.

(G.N.-J.)

r.g.